

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
Малежик Юлії Миколаївни**

на рукопис дисертаційного дослідження Литовченко Ганни Вадимівни
**«Тенденції розвитку змісту шкільних підручників із образотворчого
мистецтва у вітчизняній педагогічній думці
(друга половина XX- початок XXI століття)»**
подане до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

В умовах реформування середньої та вищої освіти, її модернізація та перехід на компетентістну форму ставить нові вимоги до науково-методичного забезпечення підготовки майбутнього покоління фахівців. Важливу роль в цьому процесі відведено мистецькій освіті, як специфічній освітній галузі. Саме через неї реалізуються актуальні завдання збереження духовної спадщини народу, формується естетична культура особистості. Зміни й оновлення змісту та методів навчання й виховання учнів, що сьогодні відбуваються в закладах середньої освіти її інтеграція у світовий культурний простір, розв'язання проблем естетичного виховання молодого покоління зумовлюють актуальність теми обраного дослідження.

Забезпечення якісно новими навчально-методичними матеріалами: підручниками, посібниками, альбомами з теорії та практики образотворчого мистецтва сприятимуть розумінню творів мистецтва, формуванню власних мистецьких смаків, самостійності у вираженні ідей, досвіду та почуттів у школярів, що окреслені у сфері культури, з навчального предмету «Образотворче мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво» – враховуючи історію розвитку вітчизняної педагогічної думки.

Наприкінці XX ст. – початку XXI ст. було опубліковано чимало наукових робіт, присвячених дослідженням різних аспектів розвитку образотворчої освіти в Україні й за кордоном у означений період, однак саме проблеми тенденцій розвитку змісту шкільних підручників із образотворчого мистецтва у вітчизняній педагогічній думці (другої половини XX – початку XXI століття), на яких зосередив свою увагу дисертант, потребують більш глибокого аналізу.

Зазначене свідчить про те, що дисертаційна робота Ганни Вадимівни Литовченко, у якій розглядається проблеми тенденцій розвитку змісту шкільних підручників із образотворчого мистецтва у вітчизняній педагогічній думці (другої половини ХХ – початку ХХІ століття), є актуальною як з історико-теоретичної, так і з практичної точки зору.

Накопичений багатий досвід з історії, теорії та методики викладання образотворчого мистецтва, що пов'язаний з появою якісно нових підходів, які відображувалися у програмах, підручниках, посібниках, методичних рекомендаціях, який є неоціненною спадщиною для розробки сучасних підручників із образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі.

Вибір теми дисертації, опрацювання, уточнення та обґрунтування використовуваного науково-понятійного апарату, а також цілісне висвітлення досліджуваної проблеми, спроможність автора до глибокого аналізу стану її розробленості в історичному, теоретично-методичному й педагогічному аспектах, добра зорієнтованість у образотворчій діяльності підтверджує високу професійну компетентність, широку ерудицію і сформовану готовність дисертантки до проведення самостійних наукових досліджень та узагальнень отриманих результатів.

По-перше, узагальнено історіографію та уточнено основні поняття дослідження, що розкриває багатовекторність теми дослідження. По-друге, в дисертації уточнюються змістові, дидактичні, процесуальні аспекти розвитку шкільних підручників із образотворчого мистецтва у світовій і вітчизняній педагогічній думці. З'ясовано основні вимоги до сучасного підручника з навчального предмета «Образотворче мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво», що в умовах сьогодення набуває все більшої актуальності. По-третє, обґрунтовано етапи становлення та виявлено провідні тенденції розвитку шкільних підручників із образотворчого мистецтва для актуалізації прогресивних здобутків у сучасних умовах реформування національного шкільництва.

Науковий інтерес до зазначеного дисертаційного дослідження викликаний тим, що в ньому відкриваються нові факти з історії вітчизняної образотворчої

освіти та можливості творчого використання досвіду минулого у навчально-виховному процесі сучасної загальноосвітньої так і вищої школи. Авторка дисертаційної роботи намагалася осмислити вказану тему не лише як історичну, але й таку, що має сучасне забарвлення та значення.

Цінним є те, що у науковій праці Литовченко Г. В., звертається до освітнього і ціннісного потенціалу навчального предмета «Образотворче мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво», акцентує увагу на першочергових завданнях сучасної школи, розробці якісно нового їх навчально-методичного забезпечення: альбомів, наочних посібників, підручників як матеріального носія змісту шкільної освіти й основного засобу навчально-пізнавальної діяльності школярів.

У ході дослідження дисертант цілісно обґрунтовує теорію шкільного підручника, визначає вимоги до навчальної книги, а зокрема, до змісту шкільних підручників із образотворчого мистецтва, розкриває його проблеми і зміст у контексті педагогічної думки науковців в різні вікові епохи.

Високої оцінки, на наш погляд, заслуговує історико-педагогічний аналіз автором наукових праць, нормативно-правових актів, джерельно-документальних матеріалів фондів архівів, а також систематизація історичних фактів, довідників, навальних програм, підручників, альбомів, методичних посібників для вчителів та учнів з образотворчого мистецтва, визначення хронологічних меж дослідження з розвитку змісту шкільних підручників із образотворчого мистецтва у вітчизняній педагогічній думці, другої половини ХХ – початку ХХІ століття, що спонукало до узагальнень та впровадження отриманих результатів у навчально-педагогічний процес.

Окрім цього, вбачаємо необхідним підкреслити, що у дисертаційній роботі Литовченко Г. В. визначено достатньо складні завдання теоретичного, історичного та програмово-педагогічного змісту, котрі вимагали вияву цілеспрямованості, наполегливості та послідовності пошуково-дослідницьких дій дисертантки.

Такий підхід виявився плідним і дозволив Литовченко Г. В. у визначених хронологічних межах обґрунтувати етапи й основні тенденції розвитку

досліджуваного феномена: I етап (1955–1966) – підготовки перших пробних підручників із образотворчого мистецтва на тлі політехнізації змісту загальної середньої освіти й інтенсивної розробки теорії шкільного підручника; II етап (1967–1990) – розробки й апробації експериментальних підручників із образотворчого мистецтва відповідно до чинних реформ загальної середньої освіти й напрацювань вітчизняних дидактів у царині змісту освіти; III етап (1991–2004) – удосконалення змісту й структури шкільних підручників із образотворчого мистецтва у зв'язку з розширенням завдань художньо-естетичного виховання дітей та молоді в умовах реформування національного шкільництва.

На особливу увагу заслуговує практичне значення дослідження, зокрема можливість використання матеріалів дисертації під час розроблення сучасної стратегії розвитку мистецької освіти в Україні, для формування змісту з образотворчого мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Дисертанткою окреслено перспективи подальшого використання цінних ідей і набутого досвіду з визначеної проблеми в сучасних умовах (поглиблення реалізації дидактичних принципів; більш широке представлення діяльнісного й творчого компонентів змісту освіти, спрямування їх на розширення досвіду спілкування і співпраці учнів, власного художнього самовираження у різних видах художньо-творчої діяльності; поєднання загальнолодських, національних і краєзнавчих аспектів тощо).

З огляду на це, вважаємо, що подана до захисту дисертація Литовченко Ганни Вадимівни є своєчасною та актуальною за темою, змістом і характером вирішення проблеми.

Вищезазначене дозволяє констатувати, що дисертація Литовченко Г. В. має певну наукову новизну. Результати дослідження достатньо повно відображено в 11 одноосібних публікаціях, із них 5 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 – у міжнародному періодичному виданні, 5 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій. Публікації цілком відповідають змісту рецензованого дослідження.

Отримані автором результати є вагомими, визначено перспективи подальшої розробки проблеми. Висновки історико-педагогічного дослідження Литовченко Г. В. доводять реалізацію його мети і завдань, підтверджують наукову новизну і практичну значущість виконаної роботи. Дисертація має закінчений вигляд і являє собою самостійне дослідження, яке своїми результатами розширює межі наукового знання у галузі історії педагогіки.

Підкреслюючи значущість та високий науково-теоретичний рівень дослідження Литовченко Ганни Вадимівни, висловимо деякі зауваження та побажання:

1. Позитивно оцінюючи ґрунтовну характеристику тенденцій розвитку змісту підручників із «Образотворчого мистецтва» у вітчизняній педагогічній думці другої половини ХХ – початку ХХІ століття, вважаємо за доцільне в тексті дисертації представити узагальнюючу таблицю проаналізованих у дисертації підручників і навчальних посібників, згідно із встановленою періодизацією, що дозволило б унаочнити цілісне сприйняття результатів дослідження.

2. В роботі широко представлено аналіз чинних підручників із «Образотворчого мистецтва» та інтегрованого курсу «Мистецтво» для закладів загальної середньої освіти, однак цей матеріал розміщено на 10 сторінках, що, на наш погляд, переобтяжує роботу. Його варто було представити в додатках.

3. Дисертація тільки б виграла б аби дослідниця в параграфі 3.4. більш рельєфно представила тенденції розвитку змісту підручників із образотворчого мистецтва на сучасному етапі, проводячи паралелі з чинними тенденціями на попередніх етапах.

4. У науковому дослідженні дійсно проведено змістовний аналіз широкого спектру навчальної, навчально-методичної літератури з образотворчого мистецтва за визначеними дисертантом періодами. Однак, незрозумілим залишається те, які з означених підручників, можливо у доповнених або дещо змінених варіантах редакції, доцільно використовувати вчителю образотворчого мистецтва на теперішньому етапі.

Висловлені побажання та зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи й не спростовують основних висновків дисертантки маючи незаперечну наукову новизну і практичне значення.

У висновку зазначимо, що подана до захисту дисертація Литовченко Ганни Вадимівни є актуальним, самостійним, завершеним історико-педагогічним дослідженням, яке має важливе значення і конкретну теоретичну і практичну цінність для сучасної педагогіки та історії педагогіки. Дослідження за своїм змістом та оформленням цілком відповідає сучасним вимогам до кандидатських дисертацій, відповідно до пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 зі змінами внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016, а його автор, Литовченко Ганна Вадимівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва та дизайну,
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

Ю. М. Малежик

Підпис Малежик Ю. М. засвідчую
проректор з наукової роботи
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка,
професор

С. П. Михида